

GLAS RAVNICE

Glasiło Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini

Broj 44

Subotica, kolovoz 1994.

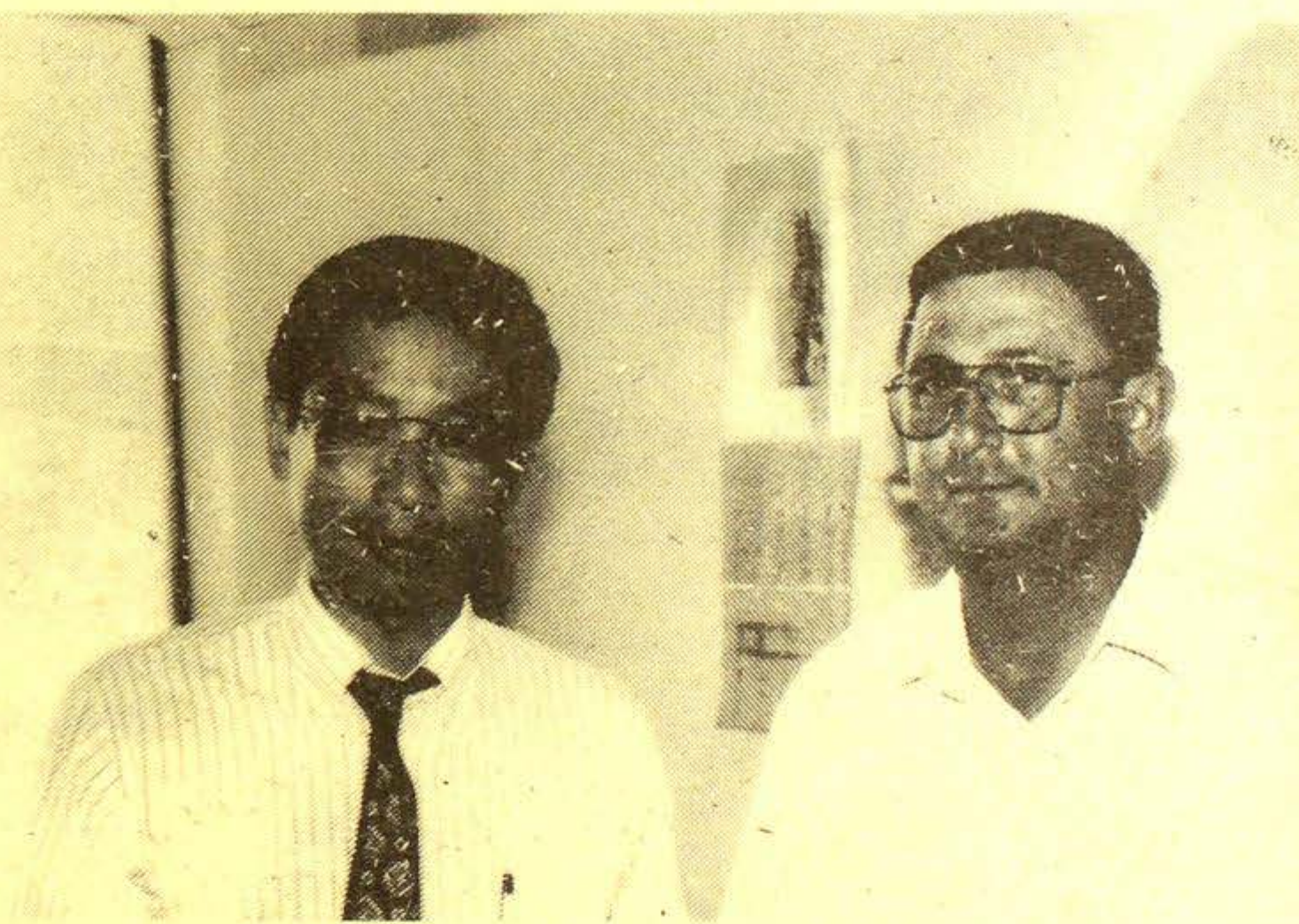
Cijena: 0,50 din / 4 kune

BOGATA MEDUSTRANAČKA I DIPLOMATSKA AKTIVNOST DSHV

LJETO BEZ ODMORA

Iako je ljetni period, po običaju, rezerviran za odmor to se ne bi moglo reći i za rad DSHV. Proteklog je mjeseca vođena živa međustranačka i diplomatska aktivnost najužeg rukovodstva DSHV s predstavnicima novoosnovanog Saveza vojvođanskih Mađara (SVM), DZVM, kao i s gospodinom Henryem Leeom, tajnikom veleposlanstva SAD u Beogradu i gospodinom Michaelom H. Weningerom, otpravnikom poslova veleposlanstva Republike Austrije u Beogradu.

Opširnije na strani 3

Gosp. Harvey Lee, šef političko-ekonomskog odjela ambasade SAD u Bgd i Bela Tonković

Centralna proslava ove nedjelje

»DUŽIJANCA '94«

U nedjelju, 14. kolovoza 1994., nakon euharistijskog slavlja koje će se održati u parku pored katedrale s početkom u 10 sati poći će svečana povorka kroz grad. Bandaš i bandašica na Trgu slobode prdat će kruh od novoga brašna subotičkom gradonačelniku Józsefu Kaszi.

Navečer, u župi sv. Roka, održat će se tradicionalno »bandašicino kolo«.

U izdanju KUD »Bunjevačko kolo« pojavio se prvi broj godišnjaka pod nazivom »Dužijanca '93«.

Piše: mr. Bela Tonković, predsjednik

PALE NEPOSLUŠNE, ILI SAMO - IGRA

Imperativ je vremena pisati o najvreljoj temi

ovih dana - o odnosima Beograd - Pale i mogućim posljedicama po nas Hrvate u Vojvodini, pa i u SRJ uopće.

Svjetska zajednica je putem tzv. kontaktne grupe predstavila svoj plan o uređenju Bosne i Hercegovine: 51% teritorije Federaciji Hrvata i Muslimana, a 49% Srbima. Konkretizacija toga odnosa u obliku zemljovida predočena je svima i jasno je rečeno da razgovora više nema. Plan se može samo prihvatiti ili odbaciti. Tko prihvatiti predloženi plan, čekaju ga pogodnosti, a onoga tko ga odbije čekaju kaznene mjere u vidu sankcija, pa čak i »konkretniji koraci« od strane predlagača plana.

Hrvati i Muslimani su prihvatili plan - ne baš sa zadovoljstvom, a srpska skupština na Palama ga odbacuje, premda svojem odgovoru u početku pokušava dati blaži oblik: treba još razgovarati.

Malo kasnije se ipak pokazuje pravo lice i odlučuje zapitati za »mišljenje naroda« - onoga naroda koji je nakon tri godine ustrajnog »dokazivanja« nužnosti baš ovakvog načina borbe za svoje »svete interese« praktično hipnotiziran, a oni rijetki koji nisu znaju da postoje »konkretnije mjere« prema onima koji ne podržavaju »legitimne interese« i na izborima i na referendumima. Sudbina »brankovića« je teška. U biti se ovdje radi o tome da se došlo do sudbinskoga trenutka odgovornosti rukovodeće elite na Palama, a ona se želi izvući od te odgovornosti prebacujući je kao vreli krumpir narodu. Sada je, naime, vidljivo da od »ujedinjenja svih srpskih zemalja« u Veliku Srbiju nema ništa i treba pred narodom opravdati i silne žrtve i silna zlodjela i za sve to odrediti odgovornoga. Ako narod referendumom prihvati plan, što nije vjerojatno (»branković«!), onda odgovornost

pada na elitu s Pala (za sada samo na njih), a ako narod odbaci plan onda on prima odgovornost na se, što je za očekivati, jer je takvu volju pokazivao već od prvih »događanja naroda« i ostao u tome stavu konzekventan. U tom slučaju je elita s Pala samo izvršavala volju naroda, tj. naređenja (to smo u Nürnbergu već čuli, zar ne?).

Na prvi pogled izlaska iz te dileme nema. A ipak ga ima! Sada je prilika da se Srbi u Bosni i Hercegovini probude i dožive katarzu (nutarnje očišćenje), te da se odreknu onih koji su ih doveli u ovako tešku situaciju. Ovo je prilika da se dvorište pomete. Mnogi to vide i nastoje se skriti u Vojvodini.

Vojvodini ne treba ničije smeće!

Neka svatko preda svoje Međunarodnomu sudu za ratne zločine u den Haagu, koji već naveliko istražuje i prve optužnice će biti podignute početkom listopada (oktobra). Spandau, Sing-Sing, sv. Jelena, ... su prazni i čekaju nove "goste". Nema morske dubine niti nebeske visine gdje bi se ratni zločinci mogli skriti i izbjeći ruci pravde.

Na prvi pogled se možda čini da su predlagači plana (tko zna po koji puta!) opet nedosljedni i popuštaju onome tko je rekao "ne". Ili su možda ipak toliko svjesni svoje moći da mogu dopustiti mišu da se koprcu koliko god hoće - sudbina mu je zapečaćena? Možda je to prihvatljivo onima koji žive daleko od balkanskoga pakla, ali onima koji su u njemu sigurno nije. Borbe se i dalje vode, mrtvi, ranjeni, porušeni domovi se i dalje broje. Zar i danas vrijedi Staljinova: "Pet mrtvih je tragedija, sto tisuća mrtvih je statistika"?

I Beograd je povukao potez i, kako sam kaže, prekinuo odnose s

Palama i zatvorio granicu na Drini. "Granicu"! Nedavno smo iz Beograda čuli da se problemi UNPA-područja u Hrvatskoj trebaju rješavati na relaciji Zagreb-Knin, tj. da je to unutrašnje pitanje Hrvatske. Sada se zatvara GRANICA na Drini. Što se onda ne kaže otvoreno da se prihvaćaju granice bivših SFRJ-republika kao državne? Kad Beograd bude to jasno morao reći, dospjet će u iste probleme kao danas Pale. Osim ako na vrijeme ne pripremi narod za to. Zar se ne osjeća nešto novo u žod države nekontroliranim" novinama, radiju, TV? Ili možda ipak?!

Poslije više stotina "istorijskih" primirja, dogovora i dokumenata mora se ipak biti oprezan. Kuglica obično nije ni pod jednom kutijom žigica, već među prstima jedinog igrača koji je "interesima" fascinirao statista da stave ulog na njegovu solo-igru.

Međunarodna zajednica je već odavno definirala da su prihvaćanje granica bivših SFRJ-republika kao državnih i garantiranje ljudskih i manjinskih prava prema međunarodnim standardima (pod kontrolom EU, KESS-a i OUN) i njihovo praktično ostvarenje kriteriji za procjenu iskrenosti vlasti novonastalih država. Vrijeme će pokazati koliko je stvarno zatvorena granica na Drini (i sutra u Srijemu i na Dunavu). Dok to ne bude dokazano dotle - oprez. Vidjet ćemo je li ovo samo šibicarenje, hoće li se igrač novim sankcijama morati udariti po prstima da bi pošteno igrao. Mi bismo ovu igru mogli mirno promatrati kad bismo živjeli daleko. Ali mi živimo ovdje i sankcije nas pogađaju premda se ne slažemo s takvom politikom. No, sloboda ima svoju cijenu. Cijenu već plaćamo, vrijeme je da dodemo do robe.

Prvi susret predstavnika SVM i DSHV**ZAJEDNIČKI CILJEVI**

Subotica, 29. 07. 1994. - Delegacija Saveza vojvođanskih Mađara (SVM) u sastavu: **Ferenc Csubella**, predsjednik, **Gábor Tóth Horti**, dopredsjednik, **József Kasza** i **dr. Tamás Korhec**, članovi, posjetili su DSHV 29. srpnja 1994. gdje su ih primili **Bela Tonković**, predsjednik, **Lazo Vojnić Hajduk**, dopredsjednik, **ing. Antun Skenderović**, predsjednik subotičke podružnice DSHV i **Jelena Prčić**, predsjednica odborničke skupine SO Subotica. Ovo je bio prvi susret ovih

organizacija.

Cijenjeni uzvanici iz SVM informirali su dužnosnike o osnivanju, naravi i ciljevima SVM. SVM je interesna zajednica, tj.

L. V. Hajduk, J. Prčić, J. Kasza, dr. T. Korhec, F. Csubella, G. T. Horti

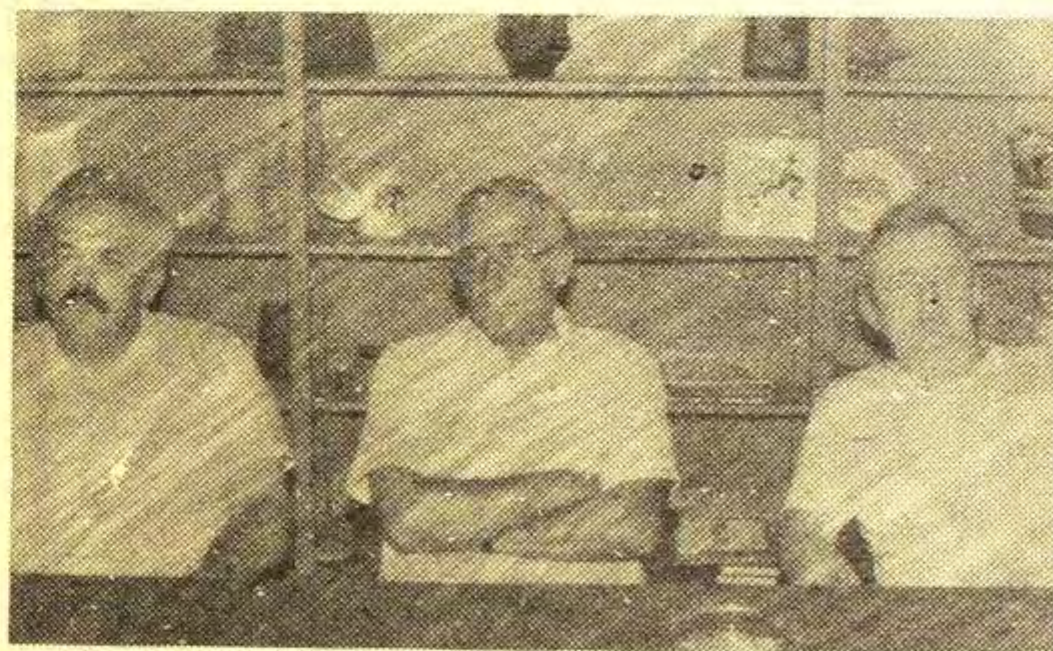
savez institucija, udruženja i organizacija građana putem kojih i s kojima se nastoji ostvariti interese vojvođanskih Mađara. DSHV je već svima poznata demokratska organizacija koja nastoji ostvariti interese Hrvata u Vojvodini.

Tijekom prijateljskog razgovora utvrđeno je da su glavni ciljevi obiju organizacija vrlo bliski. Zaključeno je da će se razvijati suradnja na ostvarenju zajedničkih ciljeva radi očuvanja mira i suživota stanovnika svih nacionalnosti na ovim prostorima.

(b. t.)

Susret delegacije DZVM i DSHV**DALJNJA SURADNJA**

Subotica, 4. 8. 1994. - Delegacija DZVM u sastavu **András Ágoston**, predsjednik, **Pál Sándor** potpredsjednik, **Béla Csorba** narodni zastupnik, **Márton Matuska**, član Predsjedništva, **Csaba Sepsey**, predsjednik subotičke

Dr. Sándor Pál, András Ágoston i János Vekás

podružnice DZVM i **Gábor Kudlik**, član IO SO Subotica posjetila je DSHV. Primili su ih **Bela Tonković** predsjednik DSHV, **Lazo Vojnić Hajduk**, dopredsjednik, **Antun Skenderović**, predsjednik subotičke podružnice DSHV i **Jelena Prčić**, predvoditeljica odborničke grupe DSHV u Skupštini općine Subotica.

U srdačnom razgovoru analizirana je dosadašnja suradnja i razmatrane su mogućnosti daljnje suradnje. Utvrđena je potreba redovitih sastanaka dviju organizacija.

(b. t.)

Vijesti iz diplomatske i međustranačke aktivnosti:

Subotica, 1. 8. 1994. - Gospodin **Michael H. Weninger**, otpravnik poslova ambasade Republike Austrije u Beogradu posjetio je DSHV. U ime DSHV primili su ga **Bela Tonković**, **Lazo Vojnić Hajduk** i **Antun Skenderović**. Gospodin Weninger se zanimao za DSHV-u procjene

procjenu trenutne političke situacije i za položaj Hrvata u Vojvodini i SR Jugoslaviji uopće.

Subotica, 2. 8. 1994. - Gospodin **Harvey Lee**, šef političko-ekonomskog odjela veleposlanstva SAD u Beogradu posjetio je DSHV i s **Belom Tonkovićem** i **Antunom Skenderovićem** razgovarao o situaciji Hrvata, o suradnji među manjinama, te o mogućnostima njezinog razvitka.

Vijesti iz Vojvodine:

Gibarac, 31. 7. 1994. -U Gibarcu (općina Šid) srušen je po tko zna koji puta križ u dvorištu katoličke župne crkve, kojeg malobrojni preostali vjernici ustrajno stalno obnavljaju. Istoga dana razvaljena je kapija crkvenog dvorišta.

Hrvatima se u Gibarcu opet prijeti ubijanjem ako se ne iseše.

O ovome su obaviještene vlasti u Beogradu.

STUDENTI NA TEČAJU HRVATSKOG JEZIKA

Od 10. do 23. VII. 1994. u Puli je održan tečaj Hrvatskog jezika za studente i đake iz dijaspora. Predstavnici iz Vojvodine su bili: Tomislav Žigmanov, Suzana Kujundžić, Marija Dulić i Đurđica Ivković Ivandekić.

Tečaju su prisustvovali Hrvati iz Italije, Austrije, Mađarske i Slovačke.

Cilj ovog tečaja je bio učenje hrvatskog standardnog jezika i upoznavanje sa novim znanstvenim i umjetničkim tokovima u Hrvatskoj.

Cijeli program realiziran je na visokoj stručnoj razini.

Svi polaznici tečaja su bili podijeljeni u tri grupe, podjela je načinjena u odnosu na prethodno znanje hrvatskog jezika. Svako prije podne održavane su govorne vježbe za sve tri grupe, koje su vodile profesorice. Zatim su slijedila predavanja o glazbi, arhitekturi i književnosti.

Održana je promocija novog Hrvatskog rječnika, predavač je bio profesor dr. Milan Moguš. Priređena je književna večer Ivana Aralice. Večer je bila rezervirana za glazbenu radionicu gdje su se učile nove i stare hrvatske pjesme. Organizirana je bila posjeta Brijunima i Puli.

Tečaj ovoga tipa nije novina u Hrvatskoj, iako je naša grupa prvi puta prisustvovala. Nadamo se da će ovakvih posjeta u Hrvatskoj biti više, jer one doprinose boljem znanju jezika, te praćenju novih zbivanja iz književnosti, umjetnosti i znanosti. Na tečaju su sklopljenja i mnogo prijateljstva kao da će biti vječna.

(s. k.)

DUŽIJANCA U TAVANKUTU

Svoju neizmjernu zahvalnost Bogu za darovane plodove zemlje vjernici Tavankuta pokazali su 17. VII. 1994. Početak obilježavanja dužijance u Tavankutu bilo je svečanim otvaranjem IX. saziva Likovne kolonije Slamarki kom su prisustvovali mno-

gi gosti umjetnici kao i veliki broj Tavankučana koje umjetnost u tehnici slame posebno zadivljuje. Program su pripremili članovi folklorne, recitatorske i horske sekcije HKPD »Matija Gubec«. Posle priredbe bila je otvorena izložba u tehnici slame.

U subotu 16. VII. 1994. održana je svečana akademija. U svečanom programu sudjelovalo je pedesetak djece članova dječjeg crkvenog zbora »Raspjevane zvjezdice« pod ravnateljstvom s. Beate Zebić kao i horsko-folklorna sekcija odvijana na impovizovanom salašu.

U nedjelju, 17. VII. 1994. godine u prekrasnim bunjevačkim nošnjama koju su predvodili bandaš Antun Mamužić i bandašica Marija Matković sa malim bandašom i bandašicom koji su na žitom okićenim karucama stigli pred crkvu sa slikom u rukama. Svetu misu je vodio velečasni Lazar Ivan Krmpotić, a prisutni su bili još i župnik velečasni Antun Gabrić i prečasni Andrija Kopilović. Velečasni Lazar Ivan Krmpotić je sa oltara pozvao vjernike da upute zajednički hvalu Bogu za »kruh naš svagdanji«. Na početku mise velečasni je blagoslovio novo žito i simbol dužijance.

Na svetoj misi je svečano obilježen i jubilej 25 godina redovništva s. Beate Zebić koja već punih osam godina djeluje u Tavankutu.

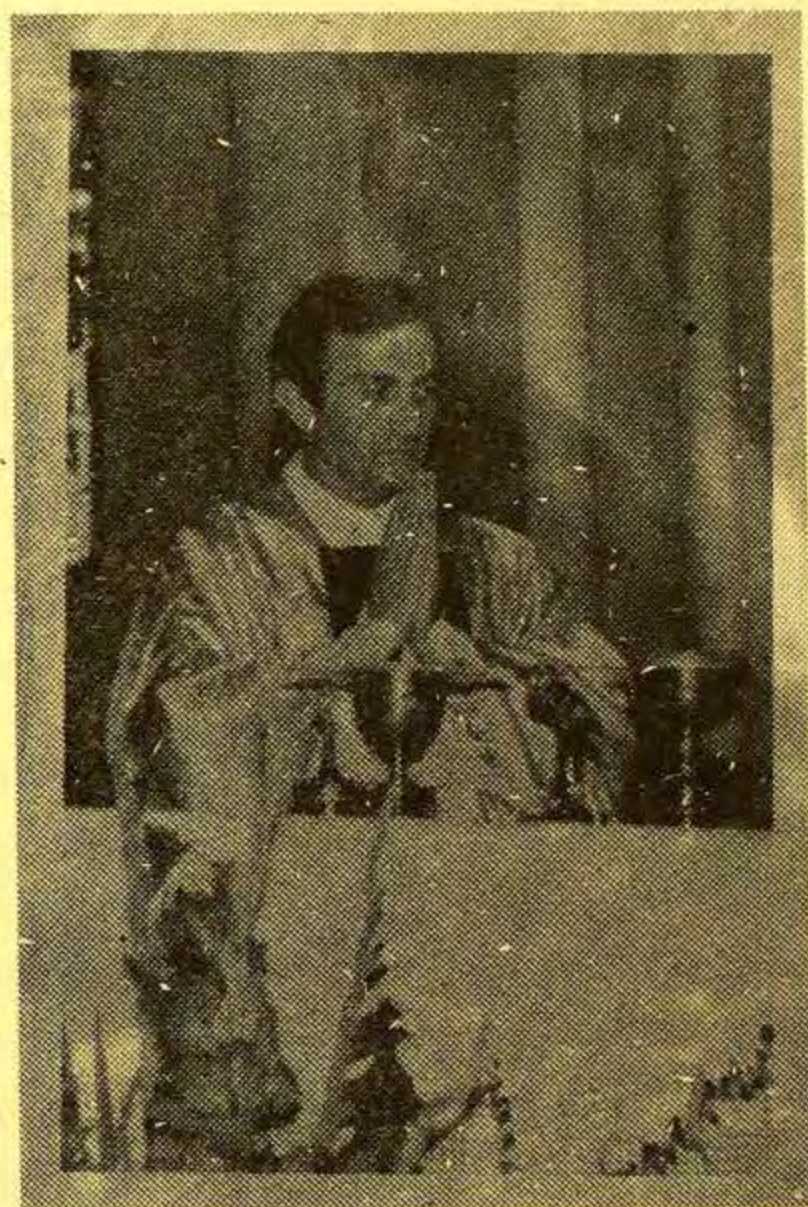
Poslije svete mise bila je procesija, sa presvetim oltarskim sakramentom. Navečer su bandaš i bandašica priredili kolo u dvorištu župnog dvora koje je i ove godine bilo puno kako mladih tako i starih zaljubljenika u tradiciju. Poseban ukras bile su djevojke obučene u sefire. Ovim svečanostima Tavankučani su dali svoj doprinos Dužijanci 94.

Renata

Novi župnik crkve sv. Roka u Subotici

ČAST I RADOST

Dana 7. kolovoza 1994. u župi sv. Roka u Subotici msgr. Rehák József svečano je uveo u službu novoga župnika ove župe vlč. Andriju Anišića. Misa je prisustvovala deset svećenika i veliki broj župljana i prijatelja novoimenovanog župnika.

Na početku svete mise novoga župnika pozdravili su predstavnici župskog Pastoralnoga vijeća i predstavnici mladih. Poslije pričesti prisutnim vjernicima obratio se vlč. Andrija Anišić i u svom nastupnom govoru između ostaloga naglasio: »čast mi je i radost što sam nasljednik velikih prečasnika ove župe poput Blaška Rajića, Ivana Kujundžića, Marina Šemudvarca i Blaška Dekanja«.

(a. k.)

Uoči zaključenja lista

NOVA KNJIGA

U izdanju instituta "Ivana Antunović" pojavile su se izabrane pjesme subotičkog pjesnika Jakova Kopilovića pod nazivom "Moja dužijanca".

Izbor pjesama sačinio je prof. Bela Gabrić, a nacrt za korice izradio je akademski slikar Ivan Balažević.

Biskup Đakovačko-srijemske biskupije msgr. Ćiril Kos posjetio u vojvođanskom dijelu Srijema svoje vjernike

POTREBA ZA ČEŠĆIM SUSRETIMA

Pretoplog, 21. srpanjskog dana, iz Đakova put Srijema, uputio se biskup đakovačko-srijemske biskupije, ovogodišnji jubilarac msgr. Ćiril Kos. U mađarskom selu Santovu (Hercegszántó) biskupa je dočekaio biskupski vikar za Srijem msgr. Stjepan Miler.

Biskup slavljenik je želio označiti i proslaviti svoj svećenički i biskupski jubilej i s vjernicima Srijema, dijela svoje biskupije koji je nakon rata u Hrvatskoj ostao na području SRJ, s kojim je prekinuta prirodna komunikacija, i dijelom na području tzv. RSK...

U Župnom uredu sv. Roka u Petrovaradinu, u razgovoru s biskupom dotaknute su neke srijemske uspomene i sjećanja...! Ne uvijek i prijatna.

Za svoje rodno selo Ribić Brijeg i danas kaže kako je to »lijepo selo u Hrvatskom Zagorju u župi Ivanec«. Tu je rođen prije 75 godina, a onda su ga škole, gimnazija, dovele do Širokog Brijega u Hercegovini i do Đakova gdje se školovao u sjemeništu, gotovo sve godine rata.

Srijemska Mitrovica bilo je nezaobilazno mjesto ovoga biskupovog boravka u Srijemu, jer je nakon ređenja za svećenika u Đakovu, 9. srpnja 1944. godine, i mlade mise u Harkanovcima, 16. srpnja iste godine, dekretom biskupskog Oridinarijata u Đakovu, 1. kolovoza postavljen na kapelansko mjesto upravo u Srijemskoj Mitrovici, kod župnika dr. Franje Račkoga.

U petrovaradinskom župnom uredu kao da odjednom pred biskupom Kosom ponovno prolaze ona kola sa ljudima, one duge kolone ljudi u dronjcima i sa zavežljajima u rukama, koje nerijetko prolaze kroz špalire strave i užasa u kojima je batina, psovka i pljuvanje u lice kazna koju su namijenili oni što su stajali uz prašnjavi put. Da je bilo samo to nekako bi se istrpilo, ali bez suda i presude, srijemska polja, nerijetko zatravnili su masovne grobnice. »Gотово svaka druga kuća«, prisjeća se biskup Kos, »u Srijemu, bila je zavijena u crno, a Srijem su prekrivale crne maramе Sremica.«

Nažalost, Srijem kojega je pohodio i ove godine biskup Kos, i danas

proživljava i doživljava slične slike onima iz tih prvih dana kapelanske službe Ćirila Kosa. Napustilo ga je oko 35.000 Hrvata, a slika pretežno hrvatskih mjesta kakova su Novi Slankamen, Hrtkovci, Kukujevcі, Gibarac, Petrovaradin ... sada je potpuno izmjenjena.

U 26 župa u Srijemu živi danas i radi 23 svećenika (šest ih nije izdržalo), u teškim prilikama kojima biskup zahvaljuje i čestita »što nisu stado koje im je povjereno napustili i prepustili ga vukovima«. Na području biskupije koje je pod okupacijom od Tovarnika do Vinkovaca, od Iloka do Osijeka i cijela hrvatska Baranja, gdje biskupova noga nije stupila pune tri godine, u 36 župa, ostao je samo jedan svećenik, fra Marko Malović, koji obavlja službu u Iloku i jedan svećenik u Belom Manastiru koji je u mirovini još od prije rata.

U vrijeme rata u Hrvatskoj i poremećenih odnosa Srbije i Hrvatske u srpskim medijima bio je i biskup Ćiril Kos

za takvim blaćenjem nevinih ljudi. I ovaj njegov boravak u Srijemu nije prošao bez slične geste. U Đurđevu, nedaleko Novog Sada, živi Stevo Grujić, svojedobno paroh pravoslavne crkve u jednom selu nedaleko Đakova. Biskup Kos nije propustio priliku da posjeti svog starog znanca, koji u poodmaklim godinama ophrvan šećernom bolešću i bez ijedne noge, živi u Đurđevu, te mu tom prilikom donio za ublažavanje njegovih zdravstvenih tegoba niz potrebitih lijekova.

Tijekom svog boravka u Srijemu, biskup se sastao sa Draganom Jokićem, šefom kabineta predsjednika Izvršnog vijeća Vojvodine, Boška Peroševića i pokrajinskim savjetnikom za odnose sa vjerskim zajednicama pri Izvršnom vijeću Vojvodine, sa vladikom sremsko-karlovačkim g. Vasilijem, kojem je uručio i pismo za pakračkog vladiku Lukijana, a posjetio je i apostolskog pronuncija u Beogradu Gabrijela Montalva.

Biskup Kos je uputio pismo i ministru vjera Srbije g. Dragojloviću. Prilikom ovih susreta i u pismu ministru biskup skreće pažnju na položaj katoličkih svećenika u ovom dijelu njegove biskupije i ukazuje na potrebe dolaska svećenika sa područja Hrvatske za obavljanje pastoralnih potreba u SRJ. U razgovorima su otvorene iste mogućnosti odlaska pravoslavnog svećenstva zbog istih potreba u Hrvatsku.

Mise u srijemskomitrovačkoj konkatedrali i bazilici i u svetištu Gospe Snježne na Tekijama kod Petrovaradina, bila su mjesta na kojima se msgr. Kos susreo sa svećenicima Srijema i vjernicima i s njima također obilježio i proslavio svoj misnički i biskupski jubilej.

Na Tekijama se na dan sv. Ane, na svečanoj misi oko biskupa okupilo sedamnaest svećenika, a za ručak pristiglo je još osam svećenika, kojima se pridružio i jedan subrat iz sestrinske pravoslavne crkve.

Završivši svoj pastirski pohod Srijemskoj crkvi biskup, Ćiril Kos, slavljenik, vratio se bez poteškoća istim putem u sjedište svoje biskupije u Đakovu.

Marko Kljajić

prolašavan »sumnjivom osobom«, a nerijetko i »ustašom«. Njemu kao i svećenicima njegove biskupije u Srijemu, pripisivana su razna »zlodjela«, od skrivanja oružja i tajnog naoružavanja Hrvata na srijemskim područjima, do novčanog pomaganja »ustaških« i »zloglasnih Tuđmanovih zengi«.

U jeku takovih kampanja biskup se pojavio na graničnom prijelazu Bački Brijeg i prešao ga, obišao Srijem i tom prilikom donio lijekova i medicinskog materijala u znatnim količinama i vrijednosti. To je bio i najbolji odgovor onima koji su u prljavom medijskom ratu posegnuli i

Piše: mr. Ivan Poljaković

Manjine u Vojvodini - njihovo političko organiziranje, uspon i krizni period

DSHV, DZVM I NJIHOV USPON

MANJINE NA ISPITU

Ako se vratimo u ljeto 1990. godine kada još DSHV i DZVM nisu ni bile formirane, moramo imati u vidu da je to bio period raspada komunizma kako u Sovjetskom savezu tako i u ostalom dijelu Istočne Europe, vrijeme dolaza demokracije. Nitko nije ozbiljno mislio u to vrijeme da bi u Jugoslaviji moglo doći do rata. Dakle, bilo je to vrijeme koje je puno obećavalo, vrijeme nade i vjere u bolje sutra, u konačni pad jednog i uspostavljanja parlamentarne demokracije zapadnog tipa.

Stranke su osnivale svoje ogranke diljem vojvodine: DSHV uglavnom u Bačkoj i Srijemu, a DZVM u Bačkoj i Banatu. Na osnivačkim skupštinama ovih stranaka bilo je sve više ljudi, popularnost je rasla usprkos već uveliko zahuktaloj antihrvatskoj, a kasnije i antimadžarskoj kampanji zvaničnih državnih medija. Ogranci ovih stranaka nicali su kao gljive poslije kiše. Stranke su ojačale, bilo je sve više članova, sve boljih kadrova, a stvorio se i čvrsti organizirani okvir unutar kojeg se moglo učinkovito djelovati. Povezanost rukovodstva sa članstvom bilo je izvrsno, izravno i neusiljeno. Međutim, što su stranke više jačale pritisak putem javnih medija bio je sve veći. Da bi se objavile sve laži koje su građanstvu bile servirane, bilo bi potrebno nekoliko stotina stranica, tako da se u to ne bih upuštao. Ovom prilikom samo ću navesti kao tipičan primjer kada je novinar Milenko Popadić potkraj 1991. godine u tada gotovo najtiražnijem dnevniku »Ekspres politici« napisao »senzacionalno otkriće« kako je »DSHV osnovao ustaške odrede sa ciljem da proteraju sve Srbe iz Vojvodine«. Naravno, tako žestoka antihrvatska kampanja bila je samo priprema za rat protiv Hrvatske u što mnogi nisu mogli ili nisu htjeli

vjerovati. No, došlo je i to najgore. Rat protiv Hrvatske odrazio se dakako i na političke i gospodarske prilike u Vojvodini. Počeli su progoni Hrvata iz Srijema. Procjenjuje se da je oko 35.000 Hrvata što prognano, a što dragovoljno napustilo Vojvodinu nakon izbijanja rata 1991. godine.

Srbija i njen politički vrh uz pomoć Jugoslovenske Narodne Armije, koju su kontrolirali i drugih srpskih dragovoljačkih formacija napali su Sloveniju, Hrvatsku, a kasnije i Bosnu i Hercegovinu. Narodi koji su godinama izdvajali ogromne količine dohotka za što modernije i jače naoružanje, doživljeli su da im iste te bombe koje su plaćali iz svog džepa sada razaraju domove, ubijaju braću, sestre, očeve, muževe ...

U tako, s vojnog aspekta, podređenom položaju Slovenija, Hrvatska, a kasnije i BiH tražile su izlaz u internacionalizaciji svojih problema. Stjecajem ovih okolnosti DSHV i DZVM su uspjepli svojom dovrtljivošću, ali i pomoći matičnih država, internacionalizirati i svoj problem položaja manjina u Srbiji. Meteorskom brzinom DSHV i DZVM uspostavili su veze, suradnju, i stekli podršku svih važnijih čimbenika međunarodne zajednice. Predstavnici ovih stranaka sudjelovali su na svim konferencijama o bivšoj Jugoslaviji od Haaga preko Bruxellesa, Zeneve do Londona. Izaslanstvo DSHV-a boravilo je i u UN u New Yorku. Ostvareni su mnogobrojni kontakti i susreti, veoma često na visokoj razini sve do ministara inozemnih poslova. DSHV i DZVM su se ne samo susreli već dobili i potporu od gotovo svih europskih zemalja, Sjedinjenih Američkih Država, Rusije, Turske, te od predstavnika KESS-a i UN. To je svakako uspjeh na međunarodnom planu, kakav je nezapamćen da je itko ikada ostvario na ovim vojvodanskim prostorima. Stranke su ostvarile i veoma dobru suradnju s međunarodnim humanitarnim organizacijama kao i sa organizacijama za zaštitu ljudskih prava: Amnesty International i Helsinki Watch. Veoma dobra suradnja je bila

i sa promatračkom misijom KESS-a u Vojvodini. Dakle, sve u svemu, jedna živa i, što je još važnije, veoma uspješna aktivnost DSHV i DZVM na međunarodnom planu.

Na domaćem terenu, iako gotovo svakodnevno proganjani, demonizirani, ocrnjivani i proglašavani neprijateljima, a možda baš i zbog toga, hrvatska i mađarska zajednica se homogenizirala i na izborima na svim razinama 1992. postigla izuzetno uspješne rezultate. DZVM je na ovim izborima dobila 9 zastupnika u Republičkoj skupštini, 17 u Pokrajinskoj, a u općinama u kojima žive pretežno Mađari dobili su većinu odbornika. U Subotici 34 od 67. DSHV je u Vojvodini dobio 21.777 glasova, jednog pokrajinskog zastupnika sa dobijenih 3.458 glasova, 10 odbornika u Subotici, 1 u općini Sombor i 1 u Srijemskim Karlovcima. DSHV i DZVM su najuspješniji bili u Subotici u odnosu na ostale stranke. DZVM sa 50,75% i DSHV sa 14,92% udjela u skupštini općine, DZVM sa 85% i DSHV sa 50% uspješnosti u kandidiranju, a također imaju i najveći prosjek dobijenih glasova po kandidatu u odnosu na: Šubotičku koaliciju, SPS, SRS, SSJ, BSS, SKPJ i NSS.

Sami odnosi sa vlastima u Srbiji bili su loši, ali i tu je načinjen stanovit pomak u vrijeme Panićeve vlade. Odnosi sa tadašnjim ministrom za manjine dr. Grubačem bili su veoma dobri i obećavajući. Nakon pada ove vlade odnosi DSHV, DZVM i nove vlade praktično su zamrznuti. Tijekom 1993. godine međunarodna zajednica je bila preokupirana ratom u Bosni, tako da su pitanja manjina u Vojvodini pali u sjenku toga rata, te su se i kontakti s međunarodnim čimbenicima prorijedili.

Potkraj 1993. godine raspisani su novi izbori za Republičku skupštinu, izborni rezultati DZVM i DSHV bili su poražavajući, kao da su nagovjestili krizu, koja je zahvatila ove dvije organizacije.

U narednom broju:
Krizni period

SRBIJANSKI MANJINSKI NIHILIZAM

Pronađi dodirnu ili zajedničku točku između slavne ministricе uvažene nam Savezne vlade g-đe Margit Savović i njemačkog filozofa Friedricha Nietzschea složiti ćemo se da je teško. Niti je lik, a još manje djelo ovih značajnih ljudi svjetske povijesti uporediv. Također, niti vrijeme u kojemu žive i djeluju nije isto. Pa kamo onda krenuti, gdje tražiti njihovu, daka-ko, osobenu bliskost? Brkati njemački filozof mrkoga lica, Nietzsche, sa krilaticom »više mesa u ishrani« ušao je u povijest katedrale duha, pored ostaloga, navješćanjem europskog nihilizma. Taj bi europski nihilizam po njemačkom proroku, a iz perspektive druge polovice XIX. stoljeća, imao nastupiti vrlo brzo budući je na djelu klonuće čovjekovih težnji kao onome u njemu višem, želje za uvijek novim ostvarenjem čovjeku svojstvenih mogućnosti i sastojina. Radi toga čovjek dospjeva u poziciji gubitka vlastitog razumijevanja zadaće, te kao bez kompasa vrluda od amo do tamo i nazad ne znajući zašto. Ništa (Nihil) tada se javlja kao ono čvorište koje određuje čovjeka u njegovom besmislu. Posljedica je toga europski nihilizam, najstrašnije čudo povijesti, ono što će dokinuti čovjeka po sebi samome. Izgubljenost u vremenu i prostoru, ne snalaženje u umnoj igri svijeta, zbrka, memla i buka suhoparnog racionaliteta temeljna je onda značajka čovjeka.

Nametnuti nihilizam ministarstva za nacionalno odumiranje

Je li naša ministrica g-đa Margit Savović svjesna ovoga uvida brkatoga Nietzschea, ovdje za nas nije bitno. Vremena da postane svjesna, ako nije, nadamo se još postoji. No, važnije je ovdje da jedan dio njenoga javnog djelovanja jasno upućuje na poziciju europskog nihilizma, jer ako se prisjetimo samo njezine izjave u Somboru glede manjinskih prava Hrvata, gdje (nam) je ministrica rekla da Hrvati ni kao narod, ni kao nacionalna manjina ne postoje u Vojvodini, a oni su, nažalost samo ljudi pa ne mogu biti, recimo, stado ovaca, ili krdo volova, već postaju puko NIŠTA. Ili drugim riječima, za sto tisuća ljudi (100.000!) nametnuli smo temeljno pravo nihilizma da postanu ništa. Ako je to tako, a tako jeste za gospođu ministarku, ako je netko ili nešto NIŠTA, onda se prema njemu moramo

odnositi kao prema ničemu, a ne nečemu. To prevedeno na običan jezik znači: sto tisuća ništa imaju obvezu ostati ništa, ne smijemo im ničega dati jer bi inače postali nešto što nisu. Nietzscheov nihilizam u operacionalizaciji ministricе za nacionalne manjine tako dobija svoj konkretni i pojavni lik, a Hrvati u Vojvodini ulaze u svjetsku povijest kao prvi označeni i određeni skup ništa.

No, jesu li oni to ili nisu, na sreću ne ovisi od dotične osobe, već od ništa koje ipak i na sreću sebe određuje kao nešto. Zasigurno, europski nihilizam time nije izbjegnut, već ostaje kao fakat našeg sramnog posrtanja.

Moguća rješenja

Prijeporna, međutim, ostaje mogućnost razrješenja ovoga problema oko ništa. Posegnemo li, recimo, za Heideggerom, također njemačkim filozofom (XX. stoljeća) koji je također promišljao u svojem golemu opusu i problem ništa dobit ćemo samo jednu od mogućih mogućnosti. Na čitatelju ostaje da na osnovu vlastite mašte kuša neka druga rješenja. Čovjek živi život, po Heideggeru, kao egzistencija i kao takav, egzistencijalan čovjek živi u tjeskobi koja, kroz svoje NIŠTA kao vlastito izvorno iskustvo otvara zapravo mogućnost susretanja čovjeka sa svijetom. Naime, ništa u svome postojanju ništeći ništi zapreku u otkrivačkom odnošaju čovjeka i svijeta i tako postaje jedini preduvjet čovjekova otvaranja prema svijetu, njegovu razumijevanju, nalaženju i poimanju. Ovakva pozicija antropološkog nihilizma ima kako se dalo vidjeti pozitivnu funkciju za pojedinca i na tome se završava. Međutim, Heideggerov način rješenja dvojbe ostaje na razini analizi srbijanskog manjinskog nihilizma neprikladan, jer on ne govori o ništa kao preduvjetu kroz koje se otvara nešto, već on govori o određenju nečega kao ničega, koje kao takvo mora, uz čak i prisilu, ostati.

Čarobni nam je trokut iskaza o NIŠTA, Nietzschea, Savovićke i Heideggera (njihove jedine dodirne točke), na kraju ipak ukazao na nemjerljivost u ozbiljnosti pristupa oko problema ništa, s time da je na kraju Lijepa margita zasadena, a Friedrich nam Nietzsche.

NIŠTA x NIŠTA

Proiopćenje iz Dobrotvorne zajednice »Amor vincit«

DRŽAVA FAVORIZIRA CRVENI KRIŽ

Dana 11. srpnja 1994. godine stupio je na snagu Zakon o akcizama i porezu na promet po kojemu su i humanitarne organizacije, osim Crvenog križa i Komesarijata za izbjeglice obvezatne plaćati porez na promet. Davanje proizvoda bez naknade, tj. poklona izjednačava se ovim zakonom sa prometom roba trgovinskih organizacija.

Država na ovaj način zarađuje na tuđem trudu i do broj volji ljudi koji suosjećaju sa nevoljama našeg stanovništva. Na ovaj način se zapravo onemogućuje rad humanitarnih organizacija koje nitko ne financira, a to su organizacije koje su osnovane na inicijativu nacionalnih manjina, radi opskrbe domaćeg stanovništva jer je Crveni križ kao što je poznato pretežno zbrinjavao samo izbjeglice.

Država na ovaj način favorizira Crveni križ što je ponovno direktana atak na nacionalne manjine, kojima se u općem kršenju njihovih prava sputava primiti i humanitarnu pomoć. Na ovaj način Republika Srbija radi na onemogućavanju svake privatne inicijative i vrši diskriminaciju vlastitog stanovništva u kojemu su manjine najviše pogođene.

Subotica, 4. kolovoza 1994.
predsjednik, Ana Kopunović

Martina Belić, koordinatorica Centra za žene žrtve rata

ŽENA U DRUŠTVU, IZBJEGLIŠTVU I MEDIJIMA

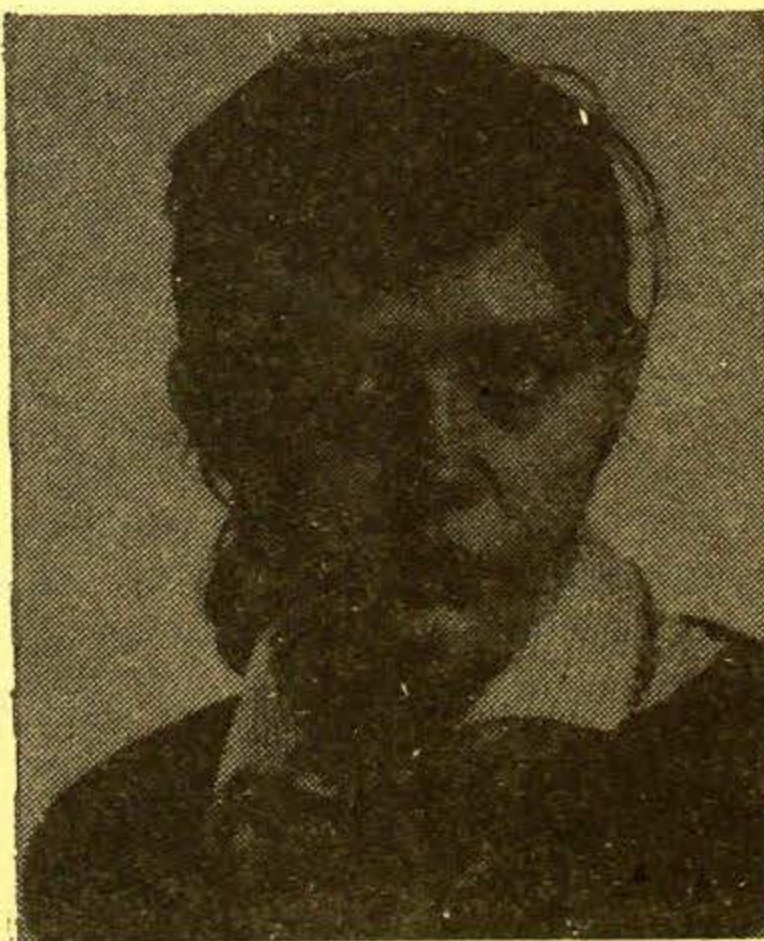
□ *Centar je bio idealno mjesto jer je poticao kreativnost, dopuštao me da izrazim svoje osjećanje koje sam otvoreno mogla definirati ženski (koji su bili u neskladu sa preovlađujućom patrijarhalnom ideologijom tla i krvi).*

□ *Nije mi prvi put da sam ovdje. Imam neki čudan osjećaj raspada civilizacije.*

Martina Belić rođena je 1965. godine u Bjelovaru. Od svoga šestog mjeseca živi u Zagrebu. Apsolventica je Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Zbog prezauzetosti na društvenom polju rada predmnijeva da će do diplome još malo čekati. Aktivno je radila na SSO telefonu u sklonišcima, osniva centar za žene žrtve rata, a prije rata bila osnivačica pokreta mladih katolika (POMAK). Govori engleski i francuski, razočarana je stanjem stvari i ravnodušnošću Vojvođana, smeta je primitivna dominacija subkulture, koja se ogleda na svakom koraku, u odnosu na ranije posjete Vojvodini.

jugoslavenskim željeznicama. Na skup sam trebala ići kao članica Centra za žene žrtve rata iz Zagreba.

Centar za žene žrtve rata je nevladina organizacija

Martina Belić: učiniti nešto za sebe

Glas ravnice: Što je Centar za žene žrtve rata?

Martina Belić: CŽŽR je nevladina, feministička organizacija koja radi sa prognanicima (državljkama Hrvatske) i izbjeglicama (državljkama BiH). Cilj nam je da pomognemo ženama da steknu kontrolu nad vlastitim

životom u najvećoj mogućoj mjeri u lošim okolnostima u kojima žive. To pokušavamo napraviti organizirajući grupe samopomoći, pružajući malu financijsku i humanitarnu pomoć, te dajući potrebne informacije. Isto tako, pomažemo ženama da se, ukoliko to žele, isele u treće zemlje.

Centar je počeo raditi prije dvije godine kada su ga osnovale žene koje su i prije bile članice nekoliko feminističkih grupa. Danas u centru radi 40 žena (od kojih su pola i same izbjeglice), vodimo trenutno 31 grupu samopomoći u izbjegličkim kampovima u Zagrebu i u prostorijama Centra za žene koje žive u privatnom smještaju. Trenutno radimo s oko 600 žena.

Glas ravnice: Što radite u centru?

Martina Belić: Radim na terenu kao medijatorica grupa samopomoći u jednom izbjegličkom kampu u okolini Zagreba. Istodobno radim u »Uredu«. Organiziram edukacije za žene u centru (većina nas su paraprofesionalke) i bavim se found-raisingom (skupljam novce po svijetu za naš projekt).

Glas ravnice: Zašto ste stigli u Vojvodinu?

Martina Belić: Planirala sam otići na skup u Novi Sad koji su organizirale beogradske feministkinje s temom »Žena u društvu, izbjeglištvu, medijima«. To što nisam stigla na skup djelomično zahvaljujem svojoj potrebi da vidim stare prijateljice iz nekih drugih vremena, a djelomično

INTERVIEW

Glas ravnice: Kada i zbog čega ste počeli raditi u Centru?

Martina Belić: U Centru radim od njegova osnivanja. Prije pet godina sam počela volontirati na SOS telefonu za žene žrtve obiteljskog nasilja. Prije nekoliko godina smo skvotirale stan u Zagrebu i osnovala prvo sklonište za žene žrtve obiteljskog nasilja. To je mjesto gdje žene sa svojom djecom mogu doslovce pobjeći, razmjerno mirno mjesto bez nasilja gdje mogu pokušati donijeti odluke što učiniti u životu i kako prekinuti krug nasilja u kojem svakodnevno žive. Radila sam kao volonterka u skloništu, a onda je počeo rat. Znale smo da su žene žrtve ratnog nasilja i prepoznavale ga kao eskalaciju i nastavak nasilja nad ženama u mirnodopskom vremenu. Ono je bilo znatno intenzivnije otvorenije i na mnogo široj skali. U jesen 1992. godine su svi svjetski mediji počeli pisati o enormnom broju silovanih žena u Bosni i Hercegovini. Mediji, političari, vjerski službenici svih konfesija su počeli manipulirati brojem silovanih žena, upotrebljavali ih u propagandne svrhe za poticanje rata. Smatrale smo da brigu o svim ženama koje su preživjele bilo koji oblik ratnog nasilja trebaju preuzeti žene koje neće manipulirati njihovim patnjama i iskustvima, koje će im pomoći da prepoznaju svoje potrebe, da se zaliječe, osnaže i preuzmu kontrolu nad svojim životima. Počela sam raditi u Centru zato što sam imala potrebu učiniti nešto za sebe, svoj zdravi razum i svoje emocije u ratnom ludilu koje me je okruživalo. Centar je bio idealno mjesto jer je poticao

kreativnost, dopuštao mi da izrazim svoje osjećaje koje sam otvoreno mogla definirati ženski-ma (i koji su bili u neskladu sa preovladavajućom patrijarhalnom ideologijom tla i krvi). Pružila mi se prilika da pomognem drugim ženama i da one pomognu meni.

Kredibilitet se teško stječe i lako gubi

Glas ravnice: Mnogo putujete po svijetu skupljajući sredstva za projekt. Kakva su Vam iskustva?

Martina Belić: Počele smo s radom u Centru oslanjajući se na jaku mrežu ženske solidarnosti. Žene iz Europe, Amerike, pa čak i Azije su nam pomagale moralno nas podržavajući, skupljale su humanitarnu pomoć, dolazile kamionima koje smo istovarale zajedničkim snagama, davale nam financijska sredstva. Bilo nam je vrlo važno što smo sve vrijeme znale da svuda postoje žene koje misle na nas, brinu se o nama i čuvaju nas. Toplina i rad mnogo žena na svim stranama svijeta su činile da se svuda osjećam dobrodošlom, prihvaćenom. Omogućavale su nam susrete sa raznoraznim političarkama i politčarima, predstavnicima nevladinih organizacija, sindikata...

Glas ravnice: Vi ste mladi. Ima li Vaša dob ikakvog utjecaja?

Martina belić: Mlada baš i nisam. Možda samo tako izgledam. Ne, nisam primjećivala da itko ima problema sa mojim godinama. U krajnjoj liniji zapadna Europa i Amerika je naučila na mlade uspješne ljude i žene. Nisam bila nikakvo čudo po dobi. Možda više zbog zemlje iz koje dolazim. Rat je većini ljudi egzo-

tika.

Glas ravnice: Kako se financirate?

Martina Belić: Sada smo na budžetu nekoliko europskih zemalja i Europske unije.

Glas ravnice: Kontroliraju li vas donatori? U kojoj mjeri je značajno povjerenje donatora u određenu organizaciju?

Martina Belić: Naravno, traže izvještaje za svaki potrošeni cent ili pfening. Povjerenje je vrlo važno. Sistem je da prvo dobijete manju količinu financijskih sredstava. Ako ih pametno upotrijebite i opravdate svaki potrošeni cent, dokažete da je namjenski upotrijebljen i da imate rezultata, stvar funkcionira. Kredibilitet se jako teško stvara i lako gubi. Dovoljna je jedna greška da organizacija i projekt bude gotov.

Glas ravnice: Kako ste doputovali?

Martina Belić: Dobro. Talijanke koje su išle na skup su iznajmile autobus. Pretresali su nas Mađari na ulasku u Mađarsku, europski promatrači na izlasku, čekali smo na ulazak jedan sat. Koliko sam shvatila to je uobičajeno i razmjerno konforno. O daljnjem iskustvu putovanja baš po Vojvodini baš i ne bih.

Glas ravnice: Jeste li uspjeli vidjeti Suboticu?

Martina Belić: Nije mi prvi puta da sam ovdje. Imam neki čudan osjećaj raspada civilizacije. Transport je loš, grad je prljav, nema vode u zahodima, to me nervira, a svi se čude zašto.

Ante Skenderović

Nova knjiga iz Srijema**PJESAMA TRAG U VIHORU KAOSA**

Simbolika traga je višeznačna. Osnovna mu je, pak, značajka da u hodu čovjeka u i po svijetu ostavlja nešto po čemu će se moći nekada znati da bio je prisutan. Tragovi su različiti, ostavljači također, a ono bitno u cijeloj priči je što trag govori o sebi, o vremenu i ljudskim sudbinama.

Bolna iskustva i tragična sudbina srijemskih Hrvata svima nam je dobro poznata. Ubojstva, palež, nasilno tjeranje, novinarska i povijesna faktografija blijedo je već ubilježena u neku buduću, nadamo se, kolektivnu nam svijest. No, hladna statistika sa stajališta čovjeka stradalnika i gubitnika šuti. Dugo i hladno. Ne govori. Toplinu i neposrednost iskustva boli dugujemo onome što nazivamo govor osjećaja, pjesničkom pjevu. A Srijem je u tome, na žalost, siromah. Ivan Bonus je tu jedino svijetla točka bio do sad. Sada se, međutim, javlja i netko drugi. Dostojan pažnje i štovanja. I, također, pjevajući govori o tome.

Pred nama je uspjeti pokušaj nađenoga izričaja iskustva boli u rimi petrovaradinskog svećenika Marka Kljajića (44), predstavljenom u zbirci pjesama »U istini trećeg dana« izdatoj u Petrovaradinu ove godine. Bol i tragika, kako individualnog tako i općega, obavijeni velom vječne Nade provejavaju kroz 44 pjesme, koje su tematski podijeljene u tri dijela: Kralolik i pjesnik, U istini trećeg dana i Slučajnoj suputnici. Tri su dijela kao što su i tri temeljna čovjekova odnošaja: odnos prema svijetu i okoliću, odnos prema sebi i prema ženi.

U odnosu prema okoliću pjesnik živo predstavlja sa tugom i sjetom nesretnu sudbinu svojega svijeta (Pjesma o mojoj zemlji, Moja Baranja, Srijem, Petrovaradin...), svijeta koji je ostao i postao dio njega, svijeta bez kojega ne može, a koji ipak ne postoji jer razrušen je, jer:

»i spaljeno selo
sam vidio
i srušen grad
i jad
jednog naroda
sam ubirao u sjećanje

i ponio
preteško to breme
kroz vrijeme«

(»Rat«)

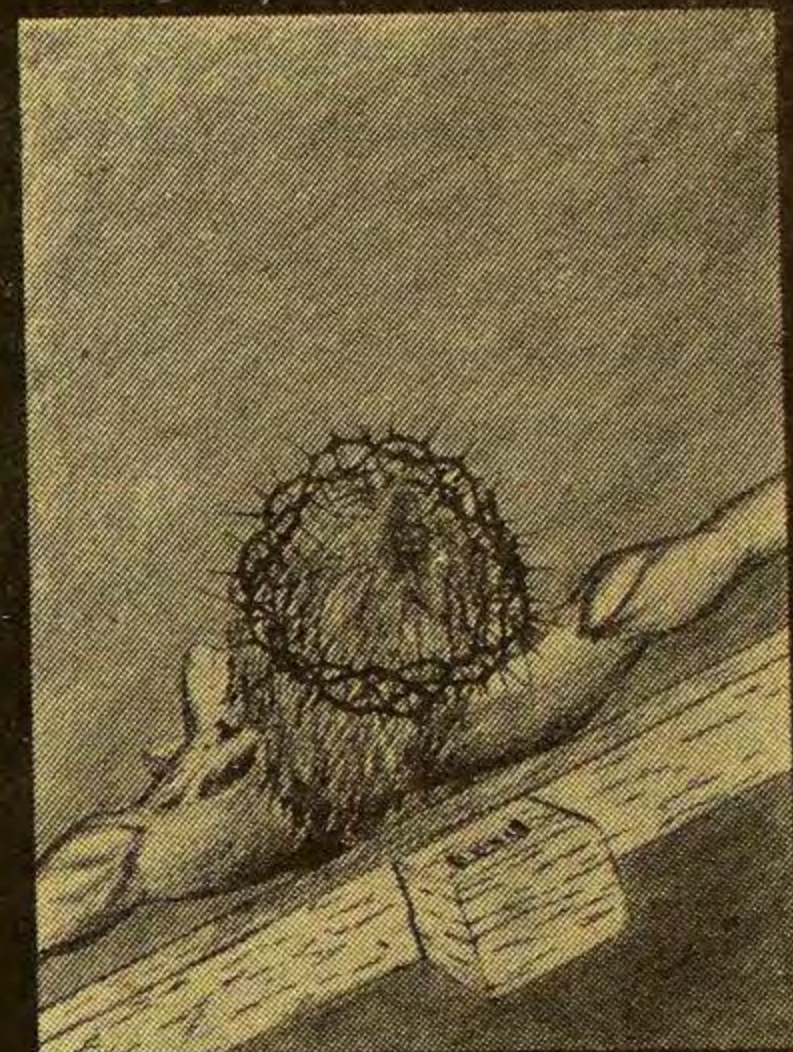
e da bi kroz ove stihove ostavio i nama na dar skrb o onome što ne smijemo zaboraviti radi toga što ono mora biti nam u svijesti da nam/njim se nikada ponovno ne dogodi.

U odnosu prema sebi pjesnik stoji na liniji klasičnih tema romantičarskog i egzistencijalističkog pjesništva: samotna pozicija individue koja biva gažena i zgažena od drugih, a utemeljenje smisla nalazi u onom vječnom (Križ, Mladenački snovi, Samotni putnik,...). Pored svega doživljenoga teškog, mučnog i neprimjerenog čovjeku, krajnja uporišna točka nalazi se, po pjesniku Kljajiću, »u istini trećeg dana«. Zašto? U istini trećeg dana, u istini uskrsloga Krista, u istini Nade »sve ima smisao« (»Uskrsnja čestitka prijatelju«). Jer, pozicija bačenoga, u svijetu izgubljenoga, vapi u neistini postojećeg svijeta i života za vječno obećavajućoj punini smisaonosti u kojoj se nalazi traženi mir, a ona je u klasičnoj kršćanskoj tradiciji Uskrsnuće i vječni život.

Pomirenje toga dvoga, individualnog i općeg, u tragičnim disonancama, pomirenje rascjepa mora voditi uvijek preko žene. Ali žene, naravno, shvaćene kao principa davajućeg impulsa aktivitetu k uvijek vječno boljem, a ne kao puko tjelesno sredstvo za zadovoljenje u čovjeku putenoga. Žena! Da, doista žena kao potaknuće u djelovanju ka boljem, pjesnički je istinito.

Pjesama pjev nama darivan od Marka Kljajića stoji. Kušamo li ga osjetiti ćemo trag drugojačijeg od fakta, osjetiti ćemo plam vječno prisutnog, a teško izgovorljivog, osjećaja teškoga bremena koji svatko nosi kako prema svijetu u kojemu jest, isto tako i prema sebi samome, kao i prema ženi koja je uvijek pored njega. Kušajmo ga. I upamtimo!

Marko Kljajić

SJEĆANJE

Tamo gdje je soko

letio visoko

tamo gdje danas

ničega nema

tamo gdje mi ljubičicu plavu

i jaglac žuti ubiše

gdje krovove crvene ko krv

mržnjom spališe

gdje zelenu zemlju

duboko raniše

gdje i grobove sravniše

gdje me tata

u plavim jutrima Gospi vodio

tamo sam se dvaput rodio

Jezikoslovlje

NOVI HRVATSKI PRAVOPIS

Usvojen na temelju odluke Ministarstva kulture i prosvjete Republike Hrvatske prošlog se mjeseca u zagrebačkim knjižarnicama pojavio novi (stari) »Hrvatski pravopis« i tako otklonio dosta nedoumica glede konverznih glasina o pravopisnoj normi hrvatskoga jezika (prije svega osnovne dvojbe zadržavanjem fonetskog pravopisa ili iskliznuća na etimologijski).

Pravopisna norma hrvatskog jezika ima dugu, ali ne i linearnu razvojnu liniju. Prošlo je točno 102 godine, kada je u Zagrebu tiskan »Hrvatski pravopis« (1892) Ivana Broza, prvi zbir pravila o pisanju u nas, od kojega onda postoji ustaljena tradicija skrbi oko pravopisne norme.

Hrvatski jezik svoju je formalnu samostojnost izborio 1990. godine kada ga Ustav Republike Hrvatske imenuje kao službeni jezik u Hrvatskoj namjesto hrvatsko-srpskog. Time se otvorilo mnogo problema oko određivanja onoga što jeste hrvatski jezik, što jeste ono u tradiciji hrvatskog jezika od Gajevih reformi do danas, što jeste hrvatski jezik za razliku od svoga jezičkog »subrata« srpskog jezika. Na ova, i još mnogo drugih jezičkih pitanja, nisu dati potpuni i adekvatni odgovori u samim jezikoslovnim krugovima Hrvatske. Diskusija je živa i plodotvorna, pomaka ima, a jedan takav kvalitetan pomak je i novi/stari »Hrvatski pravopis«.

Oni stariji koji se sjećaju »hrvatskog proljeća« sigurno su upamtili i veliku halabuku i oko hrvatskog jezičnog pitanja. Jedan dio toga odnosio se i na pravopisna pitanja. Tada

su trojica jezikoslovaca, Babić, Finka i Moguš, priredili za tisak, a »Školska knjiga« iz Zagreba tiskala »Pravopis hrvatskog jezika«. No, sudbina nam je poznata: cijela se naklada nije ni pojavila u prodaji već je bila uništena u magazinu nakladnika. Ali, dva-tri primjerka krišom su nestala, netko ih je prenio vani, te ih tiskao u Londonu. Taj hrvatski pravopis, popularno nazvan po mjestu gdje se tiskao londonac, imao je dva izdanja u inozemstvu, dok je kod nas na nje ga bila bačena anatema! Na snazi je i dalje bio pravopis srpsko-hrvatskog i hrvatsko-srpskog jezika dviju Matice (srpske i hrvatske). Godine 1991. u Zagrebu je u nakladi »Školske knjige« bio pretiskan »londonac«, ali je slovio samo kao dokument iz borbe za opstojnost hrvatskog jezika, ali nije kao takav imao općenitu važnost.

Isti su autori (Stjepko Babić, Božidar Finka i Milan Moguš) međutim, nastavili raditi na tome poslu konzultirajući svoje kolege po struci, uneli nekoliko ne toliko bitnih izmjena, proširili rječnički dio, te ga na kraju obznanili.

Osnovna je značajka ovoga pravopisa da ostaje vjeran tradiciji hrvatske pravopisne norme, izraziti je fonetskoga nego li etimologijskoga pisanja, kao i da suvremene pravopisne probleme rješava u duhu te tradicije. A ona je suprotna Vukovoj maksimi i glasi: »niti se govori kako se piše, niti se piše kako se govori, nego se govori kako se treba govoriti, a piše kako se treba pisati«.

Srboljub Horvat - Bunjevac

Završena Međunarodna smotra folklor

ZLATNE RUKE
SLAMARKI DIVOJKI

Nakon pet veselih i šarenih dana pjesma i ples nestali su sa zagrebačkih ulica. Završila je XXVIII. Međunarodna smotra folklor i njezini su se sudionici rastali uz već tradicionalnu »doviđenja do godine«. A da ne ostane samo na pozdravima i uobičajenim rastancima, pobrinuli su se članovi HKPD »Matija Gubec« iz Tavankuta, hrvatskog sela sa sjevera Vojvodine.

»Matija Gubec« je, pripovijedaju njegovi članovi, osnovan daleke 1946. godine kako bi čuvao i njegovao govor i običaje bunjevačkih Hrvata u srcu Vojvodine. Problemi s pridjevkom »hrvatski« u imenu Društva počeli su za Tavankučane već 1953. godine, kada su tadašnje vlasti zahtijevale od članova da Društvu promijene ime ili da prestanu s radom. Ne želeći ugasiti svoju aktivnost, Tavankučani su našli kompromis i nastavili raditi pod imenom KUD »Matija Gubec«. No, 1991. godine, u jeku ratnih napada na Hrvatsku, Društvo donosi hrabru odluku i vraća prijašnje ime. Od tada su izloženi stalnim provokacijama i ometanjima, no ne odustaju od svoje nakanе da pod svaku cijenu očuvaju bogatstvo bunjevačke starine.

Ono što su Tavankučani prikazali svojim domaćinima zaista i »opravdava« upornost uloženu do sada. Uz predavanja o aktivnosti i radu Društva prikazan je i dokumentarni film »Tavankutom, jednim putem« u kojem su sakupljeni razgovori sa starijim Tavankučanima, članovima društva »Matija Gubec«. Posebno su oduševljenje izazvale slike od slame, koje žene iz ovog sela izrađuju od šezdesetih godina ovog stoljeća, a koje su već obišle i Hrvatsku i svijet. »Za slike naših slamarke - divojki« pripovijedaju Tavankučani, »triba malo slame, lipila, malo konca, igla, a najviše ljubavi i vrimenta«.

Međunarodna smotra folklor završila je i Tavankučani su se vratili u svoje selo, no zanimljivu i jedinstvenu izložbu slika od slame tavankutskih »divojaka« možete još razgledati do kraja ovog mjeseca u knjižnici »Bogdan Ogrizović« u Preradovićevoj ulici.

(Slobodna Dalmacija 27. srpnja 1994.)

S. Carić

**Piše: Marko
Kljajić**

Dakovačko-
srijemski
pomoćni biskup

Marin Srakić pohodio je Bešku 20. i 22. ožujka 1992. godine i ohrabrio vjernike pastirskom riječju potaknuvši ih na molitvu i strpljivo nošenje svoga križa i ustrajnost u nastojanju i želji da ostanu na svojim ognjištima. Nekoliko dana po biskupovom odlasku ponovilo se bombašenje i seljenje se nastavilo.

U lipnju (07. VI.) 1992. godine prvojsv. Pričesti pristupilo je petnaest prvopričesnika (7 curica i 8 dječaka), a sakramentu sv. Potvrde u lipnju (20. VI.) 1993. godine 35 krizmanika, a da se i u Beški nije dogodio »Hrtkovački sindrom« bilo bi ih oko 120. Krizmatelj 93. bio je zemunski dekan i župnik g. Antun Kolarević.

U noći trećeg na četvrti kolovoza 1992. godine na grobljansku kapelu je postavljena eksplozivna naprava od čije eksplozije su popucala sva stakla na prozorima, manja su oštećenja u unutrašnjosti sa oltarom i na zidu ispod prozora i olucima i krovu. Psihološki učinak je bio mnogo pogubniji jer je taj vandalski čin usmjeren protiv svih župljana katoličke vjere, a ne samo protiv pojedinih obitelji na koje su vršeni slični ataci.

U župi se nisu poduzimale nikakve značajnije radne akcije a tako je i kod ljudi sa njihovim obiteljskim imanjinama. Nitko nema volje ni za kakav posao. Sve stoji. Nema se ni novaca. Živi se od stečenog i od danas do sutra. Nezapamćena, galopirajuća inflacija. Robne kuće i dućani su prazni. Benzinske crpke zatvorene. Embargo protiv Srbije i uvedene sankcije osjećaju naši ljudi više nego Srbi jer mnogi su ostali bez posla, a prvi su Hrvati bili na listi za otpuštanje što zbog aktualnog političkog trenda, što zbog nelikvidnosti i propadanja firmi i poduzeća.

Polnočka, za Božić 1992. godine bila je u 18 sati. Mjere opreza a i strah koji je još više povećan jer su »nepoznati počinioci« petnaestak dana

pred Božić minirali crkvu u Novim Banovcima, dvadesetak kilometara udaljenim od Beške.

»Ugrožavanje sa elegancijom!«

»Bombaški procesi uznemiruju građane Beške«, rekao je otvarajući proširenu sjednicu Skupštine mjesne zajednice njen predsjednik, Nenad Mutić. Sastanak sa starosjediocima i novopridošlim mještanima, koji su se proteklih mjeseci naselili u Beški razmjenom kuća sa beščanskim Hrvatima, inicirao je predsjednik Skupštine općine Indija, Borislav Nenić, a povod je bila peticija potpisana od strane 31 mještana, uglavnom hrvatske narodnosti, koji zahtijevaju bolju zaštitu nadležnih državnih organa. U peticiji stoji da se uznemiravanja vrše na ulici, telefonom, pismima, noćnim rafalima, eksplozivnim napravama i bombama.

Je li peticija rezultat straha ili scenarij vanjskih aktera!? Što o razlozima seoba kažu Srbi i Hrvati?!

Predsjednik Skupštine općine Indija, Borislav Nenić, kaže da su: »... jedni odselili zato što su zabrljali, mislim na članove MO DSHV-e, a drugi iz materijalnih razloga, jer su tamo mnogo više dobijali (»ugroženi Srbi u Hrvatskoj!« op. a.) a ovamo slobodno dolaze i po petnaest puta, a treći zbog pritiska onih koji su se odselili a sad prijete lojalnim građanima hrvatske narodnosti koji su ostali da i dalje žive na ovim prostorima!«, završio je svoje slovo predsjednik Skupštine općine Indija, Borislav Nenić. Mještani Beške hrvatske narodnosti kao i oni Srbi što žive u mješovitim brakovima ne misle tako. »Živimo u vrlo napetoj atmosferi, izloženi smo raznoraznim prijetnjama, mir su naročito pomutili izbjeglice. Razumijemo i njih svašta su prepatili, i sami su napeti i nervozni

ali nismo im mi za to krivi!«, rekao je jedan od nazočnih (Ante Nikolić). Srbi iz Hrvatske imaju svoje viđenje. Iz okolice Virovitice u Bešku se doselio Dragan Šakić sa obitelji. On kaže: »Volio bih da jedan Hrvat ode tamo i vidi šta je pritisak i šta su nama radili. Ovo ovdje je ugrožavanje sa elegancijom, jer oni odu, odsele se pa se ovdje vrte još petnaest puta (isto rekao predsjednik općine Indija, op. a.), pošalju djecu na raspust a mi tamo više ne smijemo da provirimo. U moju kuću je došao hadezeovac iz Beške, Pero Marić, sa jednim u uniformi, »zenge«, i rekao da se za petnaest minuta odlučim mijenjam li kuću za »tu i tu« u Beški. Izbora nije bilo ni vremena za pakovanje. Da nisam otišao sutra dan bi kuća odletjela u zrak!« Više prisutnih Srba, doseljenih iz Hrvatske, slažu se sa tvrdnjom da su pometnju u selu napravili upravo oni koji su se prvi odselili, Pero Marić (predsjednik mjesne beščanske podružnice DSHV-a, op. a.) i Marko Sjepanović, koji šalju Srbe iz Hrvatske na hrvatske kuće u Bešku i vrše pritisak da se isele. Međutim, potpisnici peticije, među kojima je i Nikola Piplica, kažu: »Seliti se nećemo, jer želimo zajednički živjeti na ovim prostorima sa ostalim narodima i narodnostima!«

Kako stvoriti uvjete za zajednički život?

To će biti tema naredne sjednice Skupštine mjesne zajednice Beška (za mjesec dana), a do tada po riječima načelnika Srijemskog okruga Žikice Dronjka bit će urađena detaljna analiza koliko se i iz kojih razloga odselilo Hrvata iz Srijema!

Ovo nije završetak priče o postojanju i stradanju beščanskih Hrvata. Ona negdje tek počinje a u Beški se nastavlja !!!

Srijem, kolijevka-beška, Beške, uvijek je bio nečiji, odnosno svačiji, ali nikada svoj i ničiji !!!

Kraj

Piše: Đuro Rajković

FRANJO ŠTEFANOVIĆ

U nekoliko prethodnih brojeva Glas ravnice donosio je feljton o skladatelju Franji Štefanoviću, o kojemu je nadahnu- to i iscrpno pisao gospodin Đuro Rajković. Nepažnjom redakcije potkrale su se neke materijalne greške. Redakcija se ispričava autoru feljtona i u ovom broju donosi ispravku.

Prva ispravka odnosi se na broj 42: gdje u prvom stupcu red 18 i 19 umjesto osobno sam prisustvovao treba da piše: osobno sam pristupio.

Druga ispravka odnosi se na broj 43: u redu 15 i 16 umjesto jednu malu mjesnu školu treba da stoji: malu mjesnu školu.

U ovom broju Glasa ravnice završava feljton i donosi iscrpnu bibliografiju skladatelja Franje Štefanovića a koju je priredio gospodin Đuro Rajković

BIBLIOGRAFIJA skladatelja Franje Štefanovića (1879-1924)

1. S. Prepek: »Šumska kraljica« Franje Štefanovića, Fruškogorac, br. 23, 24, 25, 29, 30, 31, 1922. Petrovaradin

2. S. Prepek: Franjo Štefanović, Sv. Cecilija, sv. 2, 1924. Zagreb

3. I. Brkanović: »Mali ptičari« i »Šumska kraljica«, Hrvatski dnevnik, 20. IV 1937. Zagreb

4. Ž. Harambašić: Mali pučkoškolci kao »operni pjevači«, izvode prvu dječju operu, Jutarnji list, 20. (?) IV. 1937. Zagreb

5. dr B. Širola: Franjo Štefanović, Hrvatska umjetnička glazba, 1942., str. 258, Zagreb

6. S. Prepek: Sećanja na Franjo Štefanovića, Novosadski dnevnik, 22. XII 1954. N. Sad

7. S. Gmizić: U spomen prvog kompozitora dečjih opera, Dnevnik, 1. XI 1969. N. Sad

8. S. Gmizić: Otkriven spomenik Franji Štefanoviću, Dnevnik, 2. XI 1969. N. Sad

9. S. S.: »Šumska kraljica« u Petrovaradinu, Dnevnik, 25. IV 1972. N. Sad

10. J. Andreis: Predgovor dječjoj operi »Šumska kraljica«, Cvrčak, br. 9-10, 1972. N. Sad

11. E. Gvozdanović: »Šumska kraljica« - poklon vojvođanskim školama, Dnevnik, 6. II 1973. N. Sad

12. J. J.: »Šumska kraljica«, na »Ben Akibi«, Dnevnik, 30. V 1973. N. Sad

13. Lj. Lukić: Dečja opera »Šumska kraljica« kompozitora Franje Štefanovića, Majske igre, 31. V 1973. Bečej

14. Aplauz - »Šumskoj kraljici«, Dnevnik, 1. VI 1973. N. Sad

15. E. Gvozdanović: Podvig, entuzijaste, Dnevnik, 5. VI 1973. N. Sad

16. J. Andreis: Štefanović Franjo, Povijest hrvatske glazbe, 1974., str. 308. Zagreb

17. M. Miljević: Prvo izvođenje opere u Sremu, Politika ekspres, 5. IV 1975. Beograd

18. Štefanović Franjo, Muzička enciklopedija, 1977. str. 516, tom III Zagreb

19. S. Prepek: Franjo Štefanović, Misao, 25. III 1979. N. Sad

20. S. Prepek: Franjo Štefanović, Sv. Cecilija, br. 2, 1979. Zagreb

21. Franjo Štefanović zeneszerzore emlekozunk, Magyar szo, 27. XII 1979. N. Sad

22. A. Hmilj: Proslava 100-godišnjice rođenja, Franje Štefanovića, Dnevnik, 27. XII 1979. N. Sad.

23. A. Hmilj: Sećanja na kompozitora prve dečje opere, Dnevnik, 18. XII 1979. N. Sad

24. A. Hmilj: Pesme i danas drage, Dnevnik, 30. XII 1979. N. Sad

25. P. Jovanović: Uspeo školski koncert, Dnevnik, 5. I 1980. N. Sad

26. S. Prepek: Proslava stote obljetnice rođenja, skladatelja Franje Štefanovića, Sv. Cecilija, br. 1, 1980. Zagreb

27. H. Đurić: Povodom stogodišnjice rođenja, Franje Štefanovića, Zvuk, br. 1, 1980. Sarajevo

28.Štefanović Franjo, Leksikon jugoslavenske muzike, 1984., str. 435, Zagreb

29. Đ. Rajković: Franjo Štefanović, Misao, 15-25. VI 1984. N. Sad

30. Đ. Rajković: Opera istinski dečja, Dnevnik, 22. VII 1984. N. Sad

31. Đ. Rajković: Franjo Štefanović, Sv. Cecilija, br. 3-4, 1984. Zagreb

32. Đ. Rajković: Franjo Štefanović, tvorac dečje opere, Zvuk, br. 4, 1984. Sarajevo

33. SNP-e u N. Sadu: »Proždrljivko« i »Šumska kraljica« program za kazališnu publiku u opernoj sezoni 1985/86 i 1986/87, N. Sad

34.Premijera domaće opere za decu, Politika, 12. IX 1985. Beograd

35. F. Gyorgu: Sovany gomboc - terjengos kiralyo, Magyar szo, 21. IX 1985. N. Sad

36. E. Gvozdanović: U susret budućoj publici, Dnevnik, 29. IX 1985. N. Sad

37. Đ. Rajković: Deca - najveći probirači, Pozorište, br. 2/3, 1985. N. Sad

38. Đ. Rajković: Dječje opere u novosadskom kazalištu, Sv. Cecilija, br. 4, 1985. Zagreb

39. Đ. Rajković: Iz naših starih listova, Stanislav Prepek: »Šumska kraljica«, Franjo Štefanovića, Pozorište, br. 4/5, 1985/86, br. 6/7, 8. 1986. N. Sad

40. Đ. Rajković: Iz zaostavštine Stanislava Prepeka, (Dva pisma F. Štefanovića S. Prepeku), Pozorište, br. 4/5, 1986/87. N. Sad

41. G. Stojanović: Muzičko vaspitanje za III i IV razred, N. Čirić, vojvođanskih osnovnih škola, Franjo Štefanović: »Šumska kraljica«, str. 12, Nota, 1987. Knjaževac, (udžbenik je štampan na pet jezika)

42. Đ. Rajković: Produženi život baštine, Dnevnik, 11. III 1989. N. Sad

43. Đ. Rajković: Franjo Štefanović - tvorac dečje opere, Misao, 23. III 1989. N. Sad

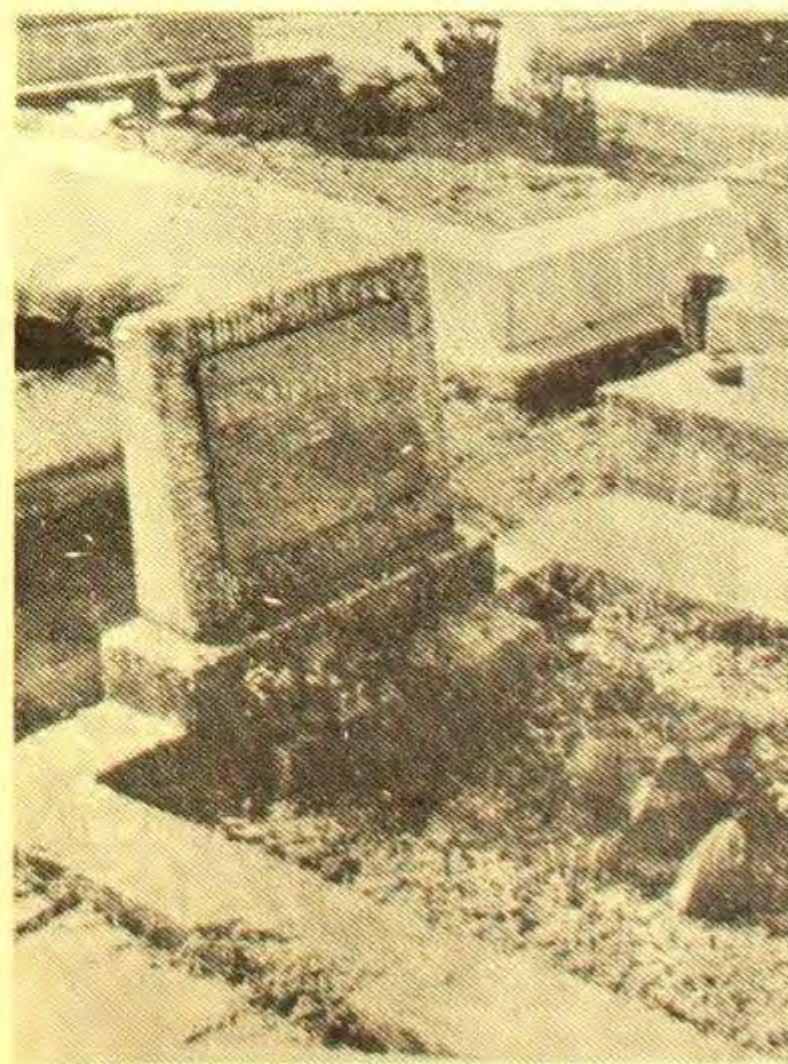
44. Đ. Rajković: Franjo Štefanović - tvorac dečje opere, Pozorište, br. 8/9, 10, 26, 1989. N. Sad

45. Đ. Rajković: Franjo Štefanović, tvorac dječje opere, Sv. Cecilija, br. 2, 1989. Zagreb

46. Đ. Rajković: Zabranjene dječje note, Vjesnik, 3. VIII 1989. Zagreb

47. Đ. Rajković: Franjo Štefanović, tvorac dječje opere, Bačko klasje, god. XIX, br. 53, 1989. Subotica

Bibliografiju priredio: Đuro Rajković
(kraj feljtona)

Grob Franje Štefanovića na Staromajurskom novom groblju

"Danas", 5. srpnja 1994.

RAVNANJE SPORNIH GRANICA

I u Moskvi i u Pekingu morale su sa scene otići isključive, tvrdoglave, tašte i umišljene veličine poput Staljina, Brežnjeva, Mao Zedonga i njihovih najbližih istomišljenika, pa da nastanu razumniji odnosi.

Kina i zajednička delegacija četiriju država Zajednice nezavisnih država - Rusije, Kazahstana, Kirgizije i Tadžikistana - sporazumjele su se o »poravnanju« kratkog dijela, svega 56 km, zajedničke granice u središnjoj Aziji. Riječ je o najnespornijem području, ali obje strane pozdravljaju dogovor kao dokaz da će se moći sporazumjeti i o ostalim, pa i najspornijim granicama na istoku, oko rijeka Amur i Usuru. Natezanje o spornim granicama između Kine i Rusije, odnosno bivšeg SSSR-a, traje više od stotinu godina, a 1969. izbio je i kratki, ali krvavi rat na rijeci Usuri.

Granice su najčešći povod sukobima među susjedima, a desetljeća, pa i stoljeća moraju proći da se odnosi izmijene i postignu trajnija rješenja. U ovom slučaju, tek kad je prestao hladni rat, a u Moskvi i Pekingu sa scene otišle isključive, tvrdoglave, tašte i umišljene veličine poput Staljina, Brežnjeva, Mao Zedonga i njihovih najbližih istomišljenika, moglo je doći do razumnijih odnosa. Tek kada su na vrh dospjeli Mihail Gorbačov i Deng Xiaoping, sa svojim realističnim politikama, postupno je stvoreno ozračje pogodno za dogovore o najosjetljivijim sporovima.

Dobro se sjećam, kako su u vrijeme Brežnjeva i Mao Zedonga Moskva i Peking svojim polemikama hranili novinare i zabavljali svjetsku javnost. Samo jedan primjer: svima koji su dovodili u čitanje kineska prava na Tibet, iz Pekinga se poručivalo da kineske veze s »krovom svijeta« sežu 13 stoljeća u prošlost, kad se njihova princeza udala za kralja ujedinitelja Tibeta. Moskovski časopis »Meždunarodnaja žiznj« iz 1981. izrugivao se toj tezi o stjecanju teritorija ženidbama, podsjećajući da je i kćer Jaroslava Mudrog bila udata za francuskoga kralja, pa ipak Moskva iz toga ne izvlači nikakva prava na francuski teritorij.

Rusi su tada prigovarali Kinezima što uvijek iznova postavljaju zahtjeve na 1,5 milijuna km »spornih teritorija«

(veličine otprilike tri Francuske), da neopravdano svojataju područja koja nikad nisu bila dio kineske države, niti je njihovo stanovništvo bilo kinesko, da u teritorije koje je »otela carska Rusija« uključuju čak i grad Haborovsk na Dalekom istoku, otok Sahalin, područja oko rijeka Usuri i Amur, velike dijelove Kirgizije i Kazahstana, dalekoistočno primorje, jezero Balkaš i visoravan Pamir u središnjoj Aziji.

Polemike su gubile žestinu, a odnosi se počeli osjetnije normalizirati tek kada je u SSSR-u Gorbačov došao na vrh. Kinezi su objavili da nemaju teritorijalnih zahtjeva prema SSSR-u i da granične sporove žele rješavati pregovorima. Gorbačov je, u Vladivostoku 1986., javno prihvatio kineske zahtjeve da granica na spornim rijekama ide sredinom toka, a ne uz kinesku obalu, kako su došli sovjetski predstavnici uporno tražili. I što je značilo da svatko tko s kineske strane zagazi u vodu može očekivati sovjetski metak.

Moskva je 1987. konačno priznala da postoje »sporni dijelovi« granice i pristala na manje ispravke. Peking je, za uzvrat, prestao govoriti o »spornim teritorijima« koje je carska Rusija preotela u ono vrijeme slabog Kini. Odnosi se od tada dosta dramatično poboljšavaju. Pokazalo se to i posjetom Gorbačova Pekingu, prije pet godina, a još uvjerljivije nedavnim boravkom ruskog premijera Viktora Černomirdina. Dok je prvi došao u danima velikih demonstracija u Pekingu i hrvanju u kineskom političkom vrhu, što je bila nezgodna scena za ozbiljnije poslove, drugi je stigao kad su odnosi sazreli za zaključenje krupnih poslova. Dogovorena je zajednička proizvodnja vojnih zrakoplova, poboljšanje pomorskih, cestovnih i željezničarskih veza, kupoprodaja oružja, kemikalija, lijekova i strojeva, uzajamno korištenje zračnih luka i zajednički vojni manevri.

Brojno stanovništvo Kine, uspješna poljoprivreda i jeftina radna snaga, odlično se dopunjuju u zajedničkom iskorištavanju prirodnih bogatstava ruskog Sibira. Rusi se žele uključiti i u velike poslove svoga južnog susjeda, poput izgradnje goleme hidroelektrane na rijeci Yangtze. Do prije nekoliko godina razmjena je bila praktički zanemariva, a lani je dosegla 7,68 milijardi dolara. Mogla

bi biti i znatno viša. Kinezi su izvezli u Rusiju robe za blizu pet milijardi, a uvezli upola manje. Sada se dogovaraju kako uravnotežiti razmjenu i izmijeniti način plaćanja, tj. kako prijeći s dosadašnje razmjene robe za robu na plaćanje gotovinom, osobito za ono što mogu i drugima prodati. Npr. Kinezi su 1992. kupili 26 ruskih zrakoplova Su-27, htjeli bi još, ali Rusi za njih traže gotovinu.

U razgovorima ruskog premijera s domaćinima bilo je i vrlo delikatnih tema. Moskva je npr. sumnjičava prema nedavnoj turneji kineskog premijera Li Penga po bivšim sovjetskim republikama, danas novim državama središnje Azije. Rusi se pribojavaju sve veće prisutnosti Kineza u tim područjima i sve većeg i potencijalno opasnog suparništva oko nafte i ostalih bogatstava tog »bližeg inozemstva«, kako u Moskvi nazivaju nove države nastale od bivših republika SSSR-a. Peking taj dio svijeta svrstava u zonu svog prirodnog utjecaja.

Kinezi su bez sumnje zadovoljni što se raspao i oslabio njihov najopasniji susjed, ali su istodobno i uznemireni neuspjehom socijalizma u koji se, na svoj način, i dalje zaklinju. Razumljivo je što nastoje izbjeći sudbinu SSSR-a. Govore da su mnogo naučili na sojvestkim iskustvima, a najviše na njihovim pogreškama. I ne žele ih ponavljati. I jedni i drugi sada s razumijevanjem objašnjavaju da Kinezi znatno lakše prelaze na tržišno privređivanje nego Rusi. Zna se i najvažniji razlog. Prvi su u socijalizmu živjeli samo tridesetak godina, a drugi punih sedam desetljeća. Stoga, među Kinezima je još uvijek na životu dosta onih koji pamte kako se radi, a među Rusima većina je to davno zaboravila.

Upravo dogovoreni posjet predsjednika Kine, Jianga Zemina, Moskvi, na početku rujna, znak je da će se odnosi dalje poboljšavati. Najavljeno je da će Jiang s Borisom Jeljcinom potpisati protokol kojim će se »jednom zauvijek« riješiti sporovi o zapadnim dijelovima kinesko-ruske granice. Za najsporije, one na istoku, vrijeme još nije sarzrelo.

Tomislav Butorac

PASIR

- Nikad da opraviš ovaj pasir! Oćul sad s kerovim klincom pasirat paradičku! Niko ništa u ovoj kući mene ne sluša! Šic, samo mi još ti fališ da se motaš oko noga. Jevo još ću past priko nje - i keči ti moja gospoja mačku u trbu, tako da je izletila kroz vrata litnje kujne. Puštajući paru, zakopa čapkima u ledinu, pa trk priko avlije u košaru. Da ne prođem ko mačka, počulim uši i skoro da sam i ja zakopo čapkima po ledini, krenem do Albe. Tri sata poslipodne. Sunce peče većma, neg snaš Mariškina lerna. Ona kaže da za po sata »gotov lepény«. Mislim da bi i ovo sunce ispeklo lepanju, kad bi je metnijo u tepciju na striju. Trava se načisto melje pod nogama, koliko je suva. Kuruzi skoro dopolak podgorili, a nikima, koji nisu okopali i oplužili, do vrata. Pa tima neće pomoć ni da se sveti Ilija opiye i sva burad izvrne. Vrime stoji, kanda se ne misli maknit. Nigdi vitra ni oblačka. Znoj mi teče ispod micike. Tako, lino koracajući, stignem do Albe, kad ni on nema pasir. Kaže da ode do Janike beščara, jel od njeg je i on uzajmijo, za svega litru paradičke. Ponudijo mi čak i biciglu, al guma pušta, pa mi dao pumpu. Tako ja zapucam stazom kroz kuruze i strnike. Ritko je ko ugovorijo, pa sam manje moro nosit biciglu. No guma je redovno i stalno ispuštala na selepu, ja malo jaši pa pumpaj, pa jaši pa pumpaj. No, sve u svemu, prija je vako. Dok pumpam odmaram se od jašenja i obratno. Kad stignem, onako ošmuran, vidim Janika sidi u ladu pod dudom na šamedli. Prid njim načve pune vode, a on noge metnijo u načve i veže šalangove. Nime oma primetijo, pa sam čuo kako pcuje državu, zadrugu koperaciju i

sve ono što je najnovijim zakonom zabranjeno vidat.

- Šta si se tako rapcovo. Da te ko od vlasti čuje, najmanje doživotna robija, a možda i dulje. Za ovo kratko vrime ispcovo si čitavu vladu - nasmijem se ja i kažem mu »faljniš«.

- Na su viku amen - otpozdravi on i nastavi dobiće i opozicija, dok ne stignem isplesti švigar.

- Nećeš valjda u svinjare, kad praviš bič. Vidim od lipe kaže si mapravijo šalangove. Ni čapo nije pod manom, al di su ti svinji?

- Di su? Pitaš sad ja tebe? Već dva miseci kako sam prido šesnajt šiljdova, a novaca nema. Kažu - »biće«, a kad? Sad ja rešio prvo napraviti ovo bičalje i otići zadrugabo, pa dotirati moj lipog šiljdana. Toliko je strnika, da do jesen neću morat ranit.

- Pa kome ćeš ji onda prodat, kad, čuješ šta kaže televizor. Zatvorili su granicu s Bosnom. Nema više izvoza.

- Muzulman i tako ne jede svinju, a ovaj drugi Bosanac, ako gladan, pliva priko Drinu, dođe i kupi svinju. To biće friško plaćanje, a ne otezanje ko vlada.

- Pa nisi valjda u skupštinu pod prasice?

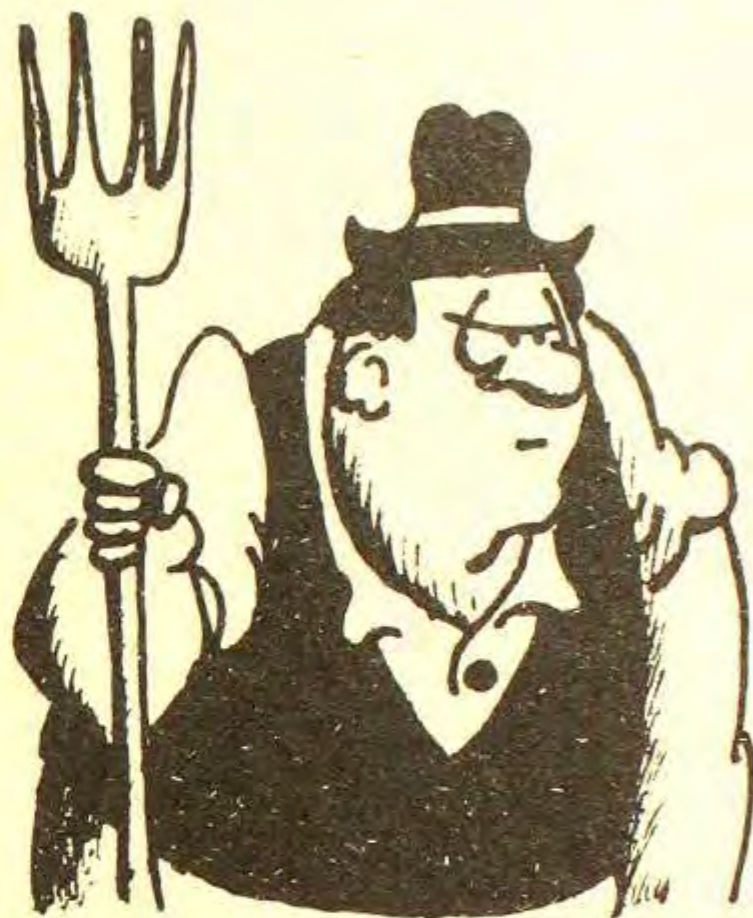
- Hát, basszom a jó..., pa ko je kriv? I riba od glavu smrdi - i počne od opet ređat sva poznata imena s televizora, al baš onako pravo svinjarko-kočijaški. Mene, čak i na ovu vrućinu prođe zima i sve se okrećem nebil digod vidijo kakog udbaša koji sluša.

- Stani Jani! - prikinem ga. - Pa za ovo ti sledi minimum pedeset godina robije, da te čuje kaki udbaš.

- Hm, pedeset. Ember, pa ja toliko neću izdržat.

- Pa ti izdrži koliko možeš.

- Dobro kažeš. Baš si me utišio. Ajde, vidim da znojiš ko konj. Sidneš na travu i turiš u maćvu, mislim nogu

turiš i oma biće bolye. Vidiš ja vako svaki dan. Ladim nogu i bistrim glavu.

Puno bi rađe popijo pivo neg ločko noge u načvama, a Janika, ko da mi čita misli, žmirne onim sitnim očima i kaže:

- Ako misliš, a poznajem tebe, znam da misliš na jedan ladan pivo, onda si, da prostiš, zajebo. Nema novac - nema pivo. Ni ja ne popio toliko vode za tri godina, koliko za ovo lito!

Moro sam se nasmijat Janiki i naposlitku, kazt mu čerez čega sam došo.

- Jani, meni triba pasir za paradičku. Žena mi je bisna ko opozicija. Skuvala paradičku, a pasir provaljen. Ne da bi paradička, već cila lubenica bi prošla.

- Hát barátom, pa što ne kažeš oma. Jevo tamo, spejzben, visi na klinac. Odeš i uzmeš sam. Ja ladim nogu u moju maćvu. Al donesi friško, jel i moj Rezika će kuvat paradička.

- Još sutra ću ti vratiti, al, valjda ćeš već dobiti novce za žito, pa kupi piva. Znaš, u vodi se i žabe legu.

- Bazmeg, za tebe, biće jedan ladan.

bać Stipan

Ovoga tjedna: kruna ovogodišnje Dužijance

DOSTOJANSTVENA ZAHVALA

Dužijanca, prastari običaj Hrvata Bunjevaca u Subotici i okolici, ovoga tjedna ulazi u završni i ujedno najsvečaniji dio. Jer, centralno mjesto, jezgro Dužijance, je svečana sveta misa zahvalnica, koja će se održati 14. kolovoza sa početkom u 10 sati u katedralnoj crkvi sv. Terezije Aviljske, a koju će predvoditi subotički biskup János Péntzes. Sve do sada prikazane i urađene manifestacije bile su samo priprava za ovu, glavnu, zahvalu Bogu za darivani kruh.

Da se samo malo prisjetimo: ovogodišnja Dužijanca počela je blagoslovom žita »na Markovo« u Maloj Bosni (25. travnja), a bila nastavljena koncertom Subotičkog tamburaškog orkestra u Velikoj vijećnici Gadske kuće u Subotici (29. lipnja), video prezentacijom (9. i 10. srpnja), Likovnom kolonijom slamarki u Tavankutu (15. do 23. srpnja), natjecanjem risara u Maloj Bosni (16. srpnja), izložbom slika u Vestibulu Gradske kuće (18. srpnja). U tijeku je takmičenje aranžera izloga trgovinski radnji u Subotici (1. do 15. kolovoza)

Dužijance po seoskim župama, u Starom Žedniku (10. srpnja), Tavankutu (17. srpnja), Đurđinu (31. srpnja) i Maloj Bosni (7. kolovoza), također su uspješno završene.

6. kolovoza u prostorijama KUD-a »Bunjevačko kolo« održano je i Veliko kolo, kulturna manifestacija na kojoj se prvi puta javnosti predstavljaju bandaš i bandašica i biraju »najlipči risar i risaruša«. Ovogodišnji gradski bandaš i bandašica su: Jakov Ivanković-Radak, radnik iz Bikova, a bandašica Ana Žigmanov, studentica iz Tavankuta. Naslov »najlipče risaruše« ponijela je Đurđica Lebović, učenica iz Tavankuta, a za »najlipčeg risara« proglašen je Darko Bilinović, učenik, također, iz Tavankuta.

Posjetitelji su se mogli ugodno osjećati uz bogat priređen program koji su izveli članovi folklorne sekcije KUD-a »Bunjevačko kolo«, tamburaškog ansambla »Ravnica« i pjevača M. Miljačkog, nakon kojega se moglo zaplesati u dvorištu KUD-a.

U subotičkom Likovnom susretu 8. kolovoza otvorena je izložba sakralnih predmeta iz bogate riznice Subotičke biskupije, te izložba fotografija na temu običaja vezanih za dužijancu. 10. i 11. u prostorijama »Bunjevačkog kola« održan je književni simpozij o liku i djelu neumornog sakupljača govornog narodnog blaga bunjevačkih Hrvata Balinta Vujkova. U vestibulu Gradske kuće 13. kolovoza otvorena je izložba slika od slame izrađenih na ovogodišnjoj Koloniji u Tavankutu.

Posljednja tri dana protkana su sakralnim i svetovnim sadržajima: skupštinom risara (13. kolovoza) na Trgu Slobode uz sudjelovanje 20-tak kulturno-umjetničkih društava iz Subotice, okolice i inozemstva. Dani Kruha

i riječi ove godine bit će ispunjeni Književnom večeri o djelu Ive Prčića (12. kolovoza), svečanim večernjem u katedrali sv. Terezije (13. kolovoza), a u nedjelju 14. o. m. bit će održana svečana sv. misa pod koncelebracijom subotičkog biskupa Jánosa Péntesa. Okupljanje svečanih zaprega je u 9 sati u župi sv. Roke, gdje će Andrija Anišić, župnik, izvršiti »blagoslov putnika«, nakon kojega će povorka sa svim bandašima i bandašicama krenuti u katedralu na svetu misu. Poslije mise formirat će se povorka mladih u narodnim nošnjama, koja će proći ulicama Nikole Kujundžića, Preradovićevom, JNA, Matka Vukovića da bi na bini, na Trgu slobode, bandaš i bandašica subotičkom gradonačelniku Józsefu Kaszi predali kruh od novoga brašna.

I ove će godina Dužijanca završiti proštenjem na Bunariću 28. kolovoza.

Cjelokupno bogatsvo narodnosne zahvale, prerasle i u jednu bogatu kulturnu manifestaciju, tako se uspješno privodi kraju. Nadajmo se da će i ostatak proći u miru i dostojanstvu, onako kako je i planirana.

(t. b.)

Pratioci bandaša i bandašice, najlipči parovi: s lijeva na desno - Josip Skenderović i Sandra Lebović (drugo mjesto), Darko Bilinović i Đurđica Lebović (prvo mjesto) i Mirjana Ostrogonac i Ivan Pešut (treće mjesto)